

Torununa Mektup

Fred I. Kent

Bay Kent'in ilkokul çağındaki torunu, kazanç sistemini küçük düşürme modasından rahatsız olmuştı. Dedesine nasıl bir başkasının yaptıklarını almadan kazanç yaratılabileceğini sordu.

Nisan 1942

Sevgili torunum,

Sorunu olabildiğince basit bir şekilde açıklayacağım. Kazanç, girişimci için olduğu kadar diğerleri için de yapılan girişimin sonucudur. Bu durumun işleyişini ilkel bir toplulukta düşünelim ve diyelim ki bu topluluk gün boyu çok çalışarak anca kendi zaruri ihtiyaçlarını karşılamaktan öte yeteneği olmayan yüz kişiden oluşuyor.

Bir dağın eteğine kurulu ilkel topluluğumuzun suya ihtiyacı var. Dağın tepesine yakın bir kaynaktan başka hiç su yok. Bu yüzden, o yüz kişi her gün dağın tepesine tırmanıyor. Yukarı çıkıp inmek bir saat sürüyor. Bunu hepsi her gün yapıyor, ta ki aralarından biri, kaynaktan gelen suyun kendi aşağı inerken kendisi ile aynı yönde aşağıya doğru aktığını fark edinceye kadar. Aklına dağın yamacına evinin olduğu yere kadar bir kanal kazmak geliyor. Kanalı kazmaya gidiyor. Diğer 99 kişi onun ne yaptığını merak bile etmiyor.

Bir gün bu yüzüncü adam kaynak suyunun bir kısmını kendi kanalına yönlendiriyor ve su dağdan aşağıya adamın aşağıda açtığı bir havzaya akıyor. Bunun üzerine yüzüncü adam her gün su ihtiyacını karşılamak için 1 saatini harcayan diğer 99 kişiye, eğer günlük çalışmalarının 10 dakikasını verirlerse, su verebileceğini söylüyor. Böylece yüzüncü adam her gün diğerlerinin 990 dakika iş gücünü alacak ve artık kendi ihtiyaçlarını karşılamak için günde 16 saat çalışmasına gerek kalmayacak. Adam muazzam bir kazanç sağlıyor – ancak onun girişimi diğer 99 kişiye kendileri için elli artı dakika vermiş oluyor.

Emrinde 16 saati olan ve doğası gereği meraklı olan girişimci, zamanının bir kısmını dağdan akan suyu izlemekle geçiriyor. Suyun taşları ve ağaç parçalarını ittiğini görüyor. Böylece su dolabını geliştiriyor, daha sonra onun gücü olduğunu fark ediyor ve

saatlerce dikkatle izleme ve çalışmadan sonra, su dolabı ile mısır öğütmek için değirmen yapıyor.

Bu yüzüncü adam daha sonra fark ediyor ki diğer 99 adam için mısır öğütecek kadar gücü var. Onlara diyor ki “Eğer tasarruf ettiğiniz zamanın onda birini bana verirsiniz, sizin değirmenimde mısır öğütmenize müsaade ederim.” Diğerleri kabul ediyor ve girişimci biraz daha kazanç elde ediyor. Diğer 99 adamın ödediği zamanı daha iyi bir ev, yeni tezgâhlar, ışık girmesi için pencereler ve soğuktan korunmak için kullanıyor. Bu böyle gidiyor, yüzüncü adam sürekli diğer 99 adamın zamandan tasarrufu için yollar buluyor – tasarruf ettiklerinin onda birini diğerlerinden bu girişimi için istiyor.

Bu yüzüncü adamın bütün zamanı nihayet kendinin oluyor. Kendi istemedikten sonra çalışmasına gerek kalmıyor. Yemeği, barınağı ve kıyafetleri diğerleri tarafından sağlanıyor. Fakat zihni sürekli çalışıyor ve düşünce ve planlarıyla diğer 99 kişinin sürekli daha fazla zamanı oluyor.

Mesela fark ediyor ki, 99 taneden bir tanesi diğerlerinden daha iyi ayakkabı yapıyor. Bu adamın bütün zamanını ayakkabı yapması için ayarlıyor çünkü elde ettiği kazançla adamın yiyecek, kıyafet ve barınağını karşılayabiliyor. Diğer 98 kişi şimdi kendi ayakkabısını nasıl yapacağını bilmiyor. Tasarruf ettikleri zamanın onda birini ödüyorlar. 99. adam da daha kısa çalışıyor çünkü diğer 98 kişinin ödediği zamanın bir kısmını yüzüncü adam ayakkabıcıya veriyor.

Günler geçerken, yüzüncü adam birinin diğerlerinden daha iyi kıyafet yaptığını fark ediyor ve adamın kendi uzmanlık alanını yapmasını sağlıyor. Ve böyle gidiyor.

Yüzüncü adamın ileri görüşlülüğü sayesinde, iş bölümü yaratılıyor ve gitgide grup içinde daha fazla kişi kendisine uygun işi yapıyor. Herkesin elinde tasarruf ettiği çok fazla zaman kalıyor. En sıradanlar hariç, herkes diğerlerinin ne yaptığına daha ilgi duyuyor ve kendi pozisyonunu nasıl iyileştirebileceğini merak ediyor. Nihai sonuç ise herkes toplulukta kendine en uygun yeri buluyor.

Ama düşün ki, yüzüncü adam kanalı tamamlayıp, diğer 99 kişiye “Eğer 10 dakikalık üretimini bana verirsiniz size havzamdaki su vereceğim” deyince diğerleri ona dönüp “Biz 99 kişiyiz sen bir kişisin. Biz ne kadar su istersek alırız. Sen bize engel olamazsın ve sana hiçbir şey vermeyeceğiz.” deselerdi ne olurdu? Meraklı aklın girişimlerde bulunma güdüsü giderdi. Eğer bütün zamanlarını hala kendi ihtiyaçları için harcayacaklarsa, problem çözmekle hiçbir şey kazanılmayacağını görürlerdi. Toplulukta hiç ilerleme olmazdı. Başlangıçtaki gerilikte kalırdı. Boş bir hayat için bütün gün çalıştıkları hayat herkese yorucu olmaya devam ederdi.

Fakat diyoruz ki 99 kişi yüzüncü adamın düşüncelerine engel olmadı ve topluluğun refah seviyesi yükseldi. Ve bir süre sonra yüz aile oldular. Çocuklar büyüdükçe, fark ettiler ki çocuklara yaşama yolları öğretilmeliydi. Artık yeterli üretim vardı, o yüzden birilerinin işten alınıp ödeme karşılığında gençleri eğitmesi mümkündü.

Benzer şekilde, bilgi ve zekâ düzeyi arttıkça, doğanın güzelliği daha görünür oldu. İnsanlar çizimlere manzara ve hayvanları yerleştirdiler – ve sanat doğdu. Doğa ve insanlardan duyulan seslerden müzik gelişti. Çizim ve müziğe yeteneği olanların bütün zamanlarını sanatlarına harcamaları için, yarattıklarını, topluluğun ürettiğinin bir kısmı karşılığında diğerlerine vermesi mümkün oldu.

Bu gelişmeler devam ettikçe, topluluğun her üyesi kendi becerisinden bir şeyler verirken, gittikçe diğerlerinin çalışmalarına bağımlı hale geldi. Ve çekememezlik, kıskançlık ve herkese faydalı dürüst girişimcileri kısıtlayan haksız yasalar olmadıkça gelişme devamlılığını temin etti diğerlerinden.

Başkalarından bir şey almadan, herkesin hayatını kolaylaştıran bir girişimden kazanç olabileceğini ispat etmek için başka söze gerek var mı?

Bu ilkeler hayali topluluğumuzda olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük devletlerde de etkilidir. Teşviki öldüren ve dürüst girişimciyi sakatlayan yasalar ilerlemeyi geriletir. Doğru kazanç korkulacak bir şey değildir, çünkü herkesin faydasınadır.

Biz başkalarının yaptıklarını yıkmak yerine yapmaya çalışmalıyız. Diğer insanlara adil olmalıyız aksi takdirde dünya bize adil olmaz.

En içten dileklerle,

Deden